

Lågtyska ord i äldre isländska: Har de vandrat genom norskan?

Av Veturliði Óskarsson

1 Innledning

Att den medellågtyska lånordsvågen, som översvämmade de nordiska fastlandsspråken under senmedeltiden, inte fullständigt förbipasserade isländskan är ett faktum som inte ofta diskuteras i litteraturen.¹ I fackböcker ser man ofta att ord av medellågtyskt ursprung i äldre isländska antingen räknas som lån från danskan eller som lån direkt från lågtyskan – d.v.s. när ord av detta ursprung överhuvudtaget nämns som en del av isländskt ordförråd; den gamla myten att fornisländskan är fri från lånord är nämligen på många håll förhärskande.

I en bokrecension i den isländska tidskriften *Fjölnir* år 1844, sannolikt skriven av språkvetaren Konráð Gíslason (1808–1891), omtalas några danismer i de recenserade böckerna, bl.a. ordet *máské* 'kanske'. Därtill hör följande fotnot (Gíslason 1844:84; här översatt till svenska):

- (1) ske ... har kommit från tyskan till danskan och från danskan till isländskan (... *ge-schehen* – *skje* – *ske*); verbet *ske* visar också detta tydligt, när man ser på ordets böjning.

---

1 En preliminär version av denna artikel presenterades vid Nordisk institutt, Universitetet i Bergen, 29 september 2003.

Drygt hundra år senare ser man i en isländsk ortografisk ordbok följande anmärkning vid verbet *ske* (Halldór Halldórsson 1947:173;² här översatt till svenska):

- (2) Detta ord borde utrotas, eftersom inga exempel på att infinitiv slutar på e är kända från isländskan.

Många liknande yttranden om detta ord kan man hitta i texter av både språkvetare och lekmän. Denna ovilja mot ett ord, ett så litet och som det synes, ofarligt ord, är svårbegriplig för utomstående, inte minst för dem som talar de språk som är närmast besläktade med isländskan, det vill säga grannspråken i Skandinavien och på Färöarna, som alla har detta ord i sitt ordförråd och kan knappast undvara det.

I några av de viktigaste isländska ordböckerna har det varit brukligt att markera de ord med frågetecken som redaktörerna av någon anledning har betraktat som mindre användbara än andra. Visserligen är det skillnad mellan de olika ordböckerna avseende vilka ord som markeras på detta sätt, men för att ta exempel från 2:a upplagan av den stora *Íslensk orðabók* från 1983, så har i den bl.a. följande ord ett frågetecken framför sig:

(2)	<i>akta</i> v. 'visa vördnad'	<i>forsóma</i> v. 'försumma'
	<i>bekenna</i> v. 'bekänna; tillstå'	<i>magt</i> f. 'makt'
	<i>bítala</i> v. 'betala'	<i>ske</i> v. 'ske'
	<i>farfi</i> m. 'färg, målning'	<i>skikka</i> v. 'skicka'

Det står i och för sig inte *varför* dessa ord skall vara mindre användbara än andra ord, men det är lätt att inse att det är därför att de anses för att vara lån från danskan.³ Det måste nämnas att många

2 I nyare utgåvor utelämnas dessa ord.

3 Mellan 1 100 och 1 200 ord markeras på detta sätt i 2:a uppl. av *Íslensk orðabók*, däribland fel böjningar av inhemska ord, men de flesta ?-markerade orden är dock lånnord, vanligtvis relativt unga lån från danskan och engelskan. Detta sätt att upplysa språkbrukarna om att man bör akta sig för vissa ord, är ett arv från den stora isländsk-danska ordboken från 1920–24, den s.k. *Blöndalsordabók*.

sådana ord numera är föga användbara i isländskan; en del är ålderdomliga (t.ex. ovannämnda *akta*, *bekenna*, *bítala*, *magt*), andra används kanske bara i ett bestämt sammanhang.⁴ Detta sätt att markera orden är ett litet men ändå levande tecken på kampen mot dansk påverkan som härskade i isländskt kulturliv från tidigt 1800-tal och nästan fram till våra dagar, och som var en viktig del av självständighetskampen. Det är ett tidens tecken att många gamla lånord från danskan i den nyaste, omarbetade 3:e upplagan av *Íslensk orðabók* från 2002 äntligen har friats från sitt stigmatiserande bihang, frågetecknet, och nu står utan anmärkning – om inte dessa ord helt enkelt har tagits bort ur boken på grund av hur sällsynta de har blivit. Trots en klart liberalare inställning ledsagas vissa ord dock av påpekanden om att de tillhör ovårdat språk, och att man av den orsaken borde förbigå dem t.ex. i skrift eller formellt tal. Verbet *ske* är sålunda inte längre markerat med ett frågetecken, men fortfarande finns det dock en anmärkning vid ordet i ordboken: 'togs upp i isländskan under 1500-talet men tycks fortfarande inte vara passande i formellt språk' (*Íslensk orðabók* 3 uppl. s. 1313).

Det är ett faktum att isländskan tog upp ett betydande antal ord från danskan genom tiderna, även om mängden ord på inget sätt kan jämföras med det stora antal lånord som togs upp i norskan från danskan. Litet förenklat säger man ofta att Island var under danskt styre från och med Kalmarunionens upprättande och fram till 1944, alltså under mera än 550 år, och man borde således kanske snarare förundra sig över att påverkan på språket inte var ännu större än den till slut blev. Denna historiska förenkling kan emellertid vara ganska vilseledande om den inte följs upp av en närmare förklaring på situationen så som den i verkligheten var, särskilt i tiden från omkr. 1380 fram till början av 1500-talet. Under den tiden, särskilt förra hälften, var nämligen kontakten med Danmark ganska blygsam. Jag kommer närmare in på detta här nedan.

I isländska diplom från 1300- och 1400-talen hittar vi många exempel på medellågtyska lånord, de samma som finns i norska, danska och svenska diplom från den tiden. En undersökning

---

4 Ordet *farfi* förekommer t.ex. knappast utanför tryckeriindustrin på Island, där det används om 'tryckfärg'.

(Óskarsson 2003) har visat att drygt 600 sådana ord förekommer i isländska diplom under tiden 1200–1500, och i isländska riddarsagor och andra texter från 1300- och 1400-talen finns betydligt många flera ord av detta ursprung. Vi kan se på en kort lista över ord av detta slag som förekommer i isländska diplom från denna period, och för enkelhetens skull begränsas exemplen till några ord som börjar på *k*:

- (3) *kabel* n. 'skeppståg, -kabel' < mlt. *kabel* < ffra. *cable* < sen lat. *capulum*
kauplýr m. 'köpman' < mlt. *kōplūde* pl. 'köpmän'
kaupslaga v. 'driva handel (köpslå)' < mlt. *kōpslagen*
klaga v. 'klaga' < mlt. *klagen*
klárr adj. 'ren; klar' < mlt. *klār* < lat. *clārus*
klénn adj. 'knapp, liten' < mlt. *klēn* (*klein*)
koffr n. 'skrin, ask' < mlt., jfr lt. *koffer* DN 7:631, 1525 (Amsterdam) < fra. *coffre* < sen lat. *cophinus* (< gr.)
konventa f. 'konvent, klosterförsamling' < mlt. *konvent* < lat. *conventus*
koppa f. 'metalknopp' < mlt. *kop koppe* 'bæger' < mlat. *cuppa*
kosta v. 'ha pris, kosta; bekosta' < mlt. *kosten* < mlat. *costare* lat. *constāre*
kostuliga 'värdefullt, kostbart' < mlt. *kostelik*, bildat till *kost(e)* < mlat. *costa*, *costus*
kragi m. 'krage' < mlt. *krage*
krankr adj. 'krank, sjuk' < mlt. *krank*
krenkja v. 'kränka, vanära' < mlt. *krenken* 'försvaga'
kult n. 'en art vävnad' < mlt. *kolte* < ffra. *coulte* (eller *coultre*) < lat. *culcita* (*cultra*)
kumpán m. 'följeslagare, "kumpan"' < mlt. *kumpán* < ffra. *compaign* < mlat. *companio*
kvartel n. 'måttenheter' < mlt. *quarter*, nlt. *quartēl* < lat. *quārtārius*.
kvitta v. 'kvittera' < mlt. *quīt(t)en* < ffra./mfra. *quīt(t)er* < mlat. *quittare*
kyndugskapr m. 'slughet' < mlt. *kündich* 'känd; förståndig', jfr *kündicheit* 'klokhet; slughet' (-*skapr* härstammar delvis från mlt. -*schap* n.)
kækimeistari/*keykimeistari* m. 'hovmästare' < mlt. *kökemēster*

Så gott som alla orden finns i offentliga dokument på de övriga nordiska språken från samma tid, t.ex. i norska diplom från 1300–1400-talen:

- (4) *kabill* DN 2:425, 1399; *kauplyd* DN 4:327, 1361; *køpslagha* DN 1:482, 1420; *klaga* (c:a 1400); *klar* DN 16:38, 1400; *klénn* jfr ev. *Clar* 12 'vacker', isl. hskr. c:a 1350,⁵

---

5 Riddarsagan *Clarus saga* blev översatt från latin till norrönt kort efter 1300, måhända av biskopen Jón Halldórsson i Skálholt 1322–1339, som många

koffr jfr DN 8:795, 1542 og DN 10:828, 1567, danskblandat språk; *conwænt* Kgs 23; *koppa* jfr p.p.: *handklæði koppat* DN 15:12, 1321/1323; *kosta* DN 3:131, 1323; *kostelighit* n.sg. DN 5:409, 1429; *krakhe* DN 4:290, 1353 & *kraghæ* DN 11:111, c:a 1410; *krankr* DN 4:81, 1310; *krænkie* 'förminska' DN 4:295, 1354; *kult* DN 3:148, 1331; *kumpán* DN 1:82, 1299; *half fimta kuartel skal væra fra jordenne* DN 1:400, 1396; *kuitta* DN 3:104, 1315; *kyndugskapr* jfr ev. *kyndugskapr* i Clar 3, isl. hskr. c:a 1350; *køghemestare* DN 6:560, 1449

Även de ovan nämnda orden *akta*, *bekenna*, *bítala*, *farfi*, *forsóma*, *magt*, *ske* och *skikka*, eller varianter till dessa, förekommer i isländska diplom från 1300–1400-talen, t.o.m. tidigare:

(5)	<i>akta</i> v.	1281 (no. 1280)
	<i>bíkenndr</i> p.p./adj.	1443 (no. 1456)
	<i>bítala</i> v.	1440 (no. 1386)
	<i>farga</i> , f., <i>fargur</i> m.	1394 & c:a 1465 (no. 1429, <i>farghi</i> m.)
	<i>forsóma</i> v.	1409 (no. <i>uforsomader</i> 1422)
	<i>makt</i> f.	1409 (no. 1344)
	<i>ske</i> v.	1443 ⁶ (no. 1385)
	<i>skikka</i> v.	1494 (no. 1430)

Och nu är frågan: varifrån har alla dessa ord kommit? Genom vilket språk färdades de från medellågtyskan in i isländskan? Kom de verkligen genom danskan, som det vanligtvis har antagits? – I många fall är svaret det som läsaren kanske redan gissat sig till: genom norskan.

Låt os se närmare på den historiska situationen i Norden, speciellt på Island och i Norge, under början av senmedeltiden.

---

menar att var norsk (d. 1339). Sagan har endast bevarats i isländska handskrifter.

- 6 Ordet förekommer också i ett dokument från 1319, men är tvivelaktigt både på grund av den höga åldern jämfört med äldsta förekomster i norskan och dokumentets osäkra tratering.

2. Island och omvärlden 1200–1500

Under 1100-talet blev Bergen ett centrum för handeln med torkad fisk i hela Nordeuropa.⁷ De viktigaste handelsnationerna som seglade till Bergen för att handla var England och Tyskland. I början var engelsmännen starkare men efter mitten av 1200-talet fick tyskarna överhand efter att hanseaterna i Nordtyskland hade etablerat sig i Norge. År 1250 slöt den norska kungen en handelstraktat med Lübeck och under de närmaste årtiondena uppnådde hanseaterna betydande privilegier i Norge. Under 1300-talet försökte man gång på gång att häva hanseaternas privilegier, men utan resultat. Omkring 1350 upprättades ett hansekontor i staden, och i loppet av århundradet drev tyskarna de flesta andra utlänningar (mest engelsmän) bort från Bergen.

Sådan var situationen vid den tid när Island i mitten av 1200-talet kom under den norska kungamakten. I samband med denna händelse blev Bergen Islands egentliga huvudstad, varifrån handeln styrdes och vartill landets avgifter betalades fram på 1400-talet. I överenskommelsen från 1262–64 hade islänningarna fått det fastställt att inte färre än sex skepp skulle ge sig från Norge till Island varje sommar, vilket var ytterst viktigt för dem eftersom det knappast fanns något skepp kvar på Island vid denna tid som kunde klara resan över havet. – Denna överenskommelse fungerade emellertid dåligt. På de skepp som man hade till sitt förfogande på 1200–1300-talen, kunde en resa till Island ta över ett år,⁸ där man sedan endast fick tag på varor som det inte var någon större marknad för i Norge (skinn, vadmal, svavel och falkar – torkad fisk först i slutet av århundradet). Det var därför inte särskilt eftertraktat att segla den långa turen till Island.

Året 1306 lagfästades det att enbart norrmen fick tillstånd till att bege sig till Island och handla. Hanseaterna tycks ha rättat sig efter dessa bestämmelser och lämnat det åt norska handelsmän att sörja

---

7 En utförligare redogörelse för det följande står att få i kapitel 3 i Óskarsson (2003).

8 Köpmännen tvingades ofta övervintra om de ville göra en bra handel i landet (jfr Þorsteinsson 1970:35).

för Islandshandeln. De lagstadgade seglatserna till Island var dock ganska oregelbundna under hela 1300-talet. Efter digerdöden i Norge vid mitten av århundradet minskade drastiskt antalet skepp som seglade över havet, och under många år kom det inga skepp till Island. Seglatsen ökade under århundradets senaste årtionden. Sommaren 1383 kom det t.ex. sju skepp i Hvalfjörður, Islands viktigaste handelsplats vid denna tid, och samtidigt höll sig i fjorden tre andra skepp från året innan, alla troligtvis norska (Þorsteinsson 1978:22). Seglatsen gick sedan ner igen efter att tyska sjörövare anföll Bergen 1393.

Island ser ut till inte att ha haft någon nämnvärd kontakt med Danmark förr än sent under senmedeltiden, med den första, relativt svaga början vid Kalmarunionens upprättande. Handelsmässigt och ekonomisk betydde Kalmarunionen till en början dock inte mycket. Bergen-köpmännen höll på sina rättigheter att driva handel med Island, även om de under de följande åren allt mera vanskötte sina plikter, och danskarna drev inte handel med Island samtidigt med de norska handelsmännen. Det norska inflytandet minskade emellertid så småningom under 1400-talet. Det kan nämnas att den viktigaste källan till isländsk historia på 1400-talet fram till 1430, *Nýi annáll*, inte nämner Bergen efter 1419, vilket kan tyda på att det gamla centret för administration och handel inte längre hade samma betydelse för islänningarna som förr (Þorsteinsson 1975:50). – Men trots allt var kontakten med Norge fortsatt tämligen tät. De viktiga besluten togs fortfarande i Bergen och Oslo och ända fram till reformationen tillhörde den isländska kyrkan Nidaros-ärkebiskopsdöme. Även om Köpenhamn inom loppet av 1400-talet så småningom övertog stora delar av den världsliga administrationen, var den kyrkliga och kulturella kontakten mellan Island och Norge stark fram till åren efter 1530. Man har även visat skepsis över att det överhuvudtaget upprättades täta kulturella förbindelser mellan Island och Danmark förrän efter denna tidpunkt (Ólason 1982:106).

Som förr nämnts drevs engelsmännen i stort sett bort från Bergen under 1300-talet, och så småningom började de hämta den torkade fisken på Island som de tidigare köpt i Norge. Under 1400-talet blev deras inflytande så stort att man nu ofta i historiskt sammanhang

talat om 1400-talet på Island, speciellt perioden från c:a 1412 till c:a 1470, som *det engelska århundradet*. Det kan inte påvisas att engelsmännen började segla regelbundet till Island förr än efter 1412, men det finns grund till att tro att digerdöden som härjade på Island 1402 kom från England (Þorsteinsson 1970:27). *Nýi annáll* nämner vid året 1397 utländska handelsmän på Island. Att de i annalen kallas 'utländska' tyder på att de inte har varit norska (jfr Þorsteinsson 1975:50–51); det mest sannolika är att de var engelsmän. I en engelsk källa från 1415 hänvisas det till fiskeri vid Island under de föregående sex eller sju åren vilket tyder på kontakt mellan engelsmän och islänningar från i alla fall tiden före 1410 (Childs 1995:12). Redan sommaren 1413 kom mer än 30 engelska fiskarskepp till Island (jfr Storm 1888:292). Detta var självklart i strid med de privilegier som Bergen-köpmännen hade och under de följande åren utfärdades åtskilliga förbud mot engelsmännens handel och fiskeri vid Island. Fram till omkr. 1550 anlände många engelska skepp varje sommar till Island och vissa år var de den enda kontakten som islänningarna hade med omvärlden. Från 1439 och fem år fram kom det t.ex. nästan inga skepp från Norge.

I ett brev skrivit i Vestmannaeyjar vid Islands sydkust våren 1420 (IslDipl nr. 174) kan man läsa att tio engelska handelsmän har övervintrat där och byggt hus utan tillstånd. Brevet har skrivits på engelsmännens vägnar och de lovar att komma till Alþingi den kommande sommaren och svara för sina överträdelser. Språkformen är emellertid norsk vilket visar att det också har varit norrmän i Vestmannaeyjar vid denna tid, troligtvis handelsmän som inte hade kunnat segla tillbaka till Bergen året innan.

Benämningen *det engelska århundradet* för tiden c:a 1412–1470 är visserligen inte gripen ur luften, men i språkligt och kulturellt hänseende är beteckningen dock vilseledande. Konstigt nog synes den betydande kontakten med engelsmännen nämligen inte att ha efterlämnat särskilt stora spår i det isländska språket.⁹ Två undersökningar som har gjorts (Eiríksson 1977; Óskarsson 1991) visar att ganska få lånord av engelskt ursprung har tagits upp i sen-

---

9 Se närmare Óskarsson (2003:71–72)

medeltida isländska,¹⁰ faktiskt färre än de som togs upp i det äldsta språket.

De flesta lånord som först visar sig i isländskan på 1400-talet är av lågtyskt ursprung, eller kan anses ha förmedlats genom medellågtyskan. Situationen är ungefär densamma under 1300-talet, dock är andelen lånord av franskt (och latinskt) ursprung något större då, först och främst litterära ord som förmedlats genom översättningar. Men hur kom de medellågtyska orden in i språket?

Som det kom fram i inledningen till denna uppsats så är den traditionella förklaringen den att orden kom in genom danskan eller även direkt från lågtyskan.¹¹ Vi har redan sett att hypotesen om danskans betydelse inte är hållbar till fullo; man kan knappast räkna med påverkan därifrån förr än någon gång under själva 1400-talet, kanske inte något betydande inflytande förr än från och med andra fjärdedelen av 1500-talet. Men hur är det med tyskarna själva, kan de lågtyska orden vara tecken på en direkt skontakt mellan dem och islänningarna?

Vi vet att hansaförbundets Islandsseglatser inte började på allvar förr än efter mitten av 1400-talet, troligtvis inte i någon nämnvärd utsträckning förr än omkr. 1470 (Þorsteinsson 1957:165; 1970:222; jfr Rafto et al. 1958:667). I källorna finns visserligen enstaka belägg för att tyskar har varit på Island tidigare. Omkring 1420 kom t.ex. två

---

10 Det kan dock inte uteslutas att engelsk påverkan på medeltida isländska i vissa fall döljs av likheterna mellan engelskan och medellågtyskan, d.v.s. att engelska lånord inte går att skilja från motsvarande lågtyska ord. Inte heller får man förbise möjliga medellågtyska lån i engelskan (jfr att London, tillsammans med Novgorod, Bergen och Brügge var en av de fyra viktigaste hansastäderna utanför Nordtyskland). I samband med det kan det nämnas att översättningar från engelskan till isländskan (utg. av Pétursson 1976), som gjordes under 1400-talet, innehåller en del medellågtyska ord som har direkta motsvarigheter i de engelska originaltexterna.

11 Spridda upplysningar i den isländska etymologiska ordboken *Íslensk orðsifjabók* tyder t.ex. på att bokens författare, lexikografen Ásgeir Blöndal Magnússon, var av denna uppfattning (detta antagande får stöd av muntliga upplysningar från hans medarbetare).

tyska sändebud på den danska kungens vägnar till Island, båda i sällskap med en dansk ämbetsman; de har möjligtvis varit representanter för hanseaterna. Tyska handelsmän kom till Island från Bergen vid mitten av 1420-talet (DI 11:84; jfr Westergård-Nielsen 1946:xxxvii) och i en tingbok för Gdansk för året 1434 omtalas ett dråp på ett skepp vid Islands kust (DI 5 nr. 10); senare i samma bok står ett uttalande från en tysk kapten om att han har tagit last i England, fört den till Island och sålt den där (DI 5 nr. 11). Det finns också ett brev från 1442 på lågtyska, där en tysk, troligtvis en handelsman, lovar två män 100 lybska mark för att ta ett brev till Island till hans bror (DI 5 nr. 18). Men förutom dessa fåtaliga belägg finns det litet som tyder på att tyska sjö- eller handelsmän har befunnit sig på Island före omkring 1470. Efter det begav sig emellertid hanseaterna varje år till Island från Hamburg och andra hansastäder. De drev handel på Island och till dels också fiskeri in på 1500-talet.

Man har länge menat att hanseaternas kontakt med Island i senmedeltiden efterlämnade en betydande språklig påverkan. Det är emellertid svårt att föreställa sig att kontakten med tyskarna skulle ha varit av ett annat slag än den med engelsmännen, och därför är det inte särskilt troligt att medellågtyska ord i någon större utsträckning har kommit direkt in i språket på den vägen (jfr Westergård-Nielsen 1946:xxxix). Tyskarna var visserligen något populärare än engelsmännen (jfr Þorsteinsson & Grímsdóttir 1990:119) och de var först och främst handelsmän och därför utan tvekan elegantare än engelsmännen, som i huvudsak var vanliga fiskare. Men handeln med dem var knappast större än handeln med engelsmännen, och inte heller tidig nog till att förklara alla de medellågtyska lånorden som man träffar på i brev och andra texter från århundradets första hälft.¹²

---

12 Det bör nämnas att tyska tryckta böcker har transporterats till Island efter mitten av 1400-talet och man vet att några islänningar studerade i utlandet efter 1450, bl.a. vid universitetet i Rostock (Gíslason 1983:10; jfr också Þorkelsson 1888:7–8).

Slutord

I denna översikt har jag försökt dra samman huvudlinjerna i ett relativt komplicerat ämne: Island och omvärlden på 1300–1400-talen och främmande påverkan på språket under samma tid. De upplysningar vi har om Islands kontakt med omvärlden under senmedeltiden, samt fakta som så småningom har kommit för dagen om främmande påverkan på isländskan under samma tidsperiod, stärkta av jämförelser med liknande punkter hos grannspråken, främst norskan, tyder onekligen på att de lånord som visar sig i isländska dokument och diplom under perioden 1300–1500 först och främst har förmedlats genom norskan. Dels har de kommit in genom direkt kontakt mellan islänningar och norska handelsmän (till en mindre grad också med islänningar som vistats i Norge), dels genom en ganska omfattande korrespondens mellan makter och myndigheter i dessa två länder under hela perioden. Förvisso kom många ord in också från andra språk än norskan genom översättningar, men mycket ofta rör det sig då om litterära ord, ord om ridderskap, religion o.d.

Man har länge fördömt dansk påverkan på isländskan. Numera vet vi visserligen att något nämnvärt danskt inflytande inte började förrän sent under 1400-talet och kanske inte i någon större utsträckning förrän efter 1500, men i brist på pålitliga språkliga undersökningar har alla *potentiella* lån från danskan skurits över en kam och betraktats som sådana, även ord som visar sig i isländskan före 1400. Någon liknade ovilja har självklart inte funnits mot ord av medelnorskt ursprung eftersom man helt enkelt inte har varit klar över deras existens i isländskan – och en aktiv kamp mot sådana ord skulle i och för sig heller inte ha haft någon symbolisk betydelse för självständighetskampen på Island.

Källor och referenser

Blöndalsorðabók = Sigfús Blöndal, 1920–24: *Íslensk-dönsk orðabók*. Reykjavík.

Childs, Wendy (utg.), 1995: "England's Icelandic Trade in the Fifteenth Century: The Role of the Port of Hull". I: *Northern Seas. Yearbook 1995*.

- Association for the History of the Northern Seas. Fiskeri- og Sjøfartsmuseets studier, nr. 5. Esbjerg. S. 11–31.
- Clar = Cederschiöld, G., 1879: *Clarus Saga*. (Festskrift till Kgl. Universitetet i Köpenhamn vid dess fyrahundra års jubileum i juni 1879 från Kgl. Carolinska Universitetet i Lund 1.) Lund.
- DI = *Diplomatarium Islandicum. Íslenskt fornbréfasafn, sem hefir inni að halda bréf og gjörninga, dóma og máldaga, og aðrar skrár, er snerta Ísland eða íslenska menn* 1–16. Kaupmannahöfn [1–4], Kaupmannahöfn & Reykjavík [5], Reykjavík [6–16] 1857–1972.
- DN = *Diplomatarium Norvegicum. Oldbreve til Kundskab om Norges indre og ydre Forhold, Sprog, Slægter, Sæder, Lovgivning og Rettergang i Middelalderen* 1–22. Christiania [1–20], Bergen [21], Oslo [22] 1847–1992.
- Eiríksson, Eyvindur, 1977: *Miðensk tökuorð í íslensku*. Háskóli Íslands. [Cand.mag.-uppsats, icke utg.]
- Gíslason, Jónas, 1983: *Utanfarir Íslendinga til háskólanáms fyrir 1700*. [Bilaga till *Árbók Háskóla Íslands 1980–81*]. Reykjavík.
- [Gíslason, Konráð], 1844: "Bókafregn". I: *Fjölnir* 7:71–104.
- Halldórsson, Halldór, 1947, 1968, 1980: *Stafsetningarorðabók með skyringum*. 1, 2 och 3 uppl. Reykjavík. [3 uppl., 4 tryck, 1985 (= 1980)].
- Hødnebo, Finn, 1972: *Ordbog over Det gamle norske Sprog af Dr. J. Fritzner*. Fjerde bind. Rettelser og tillegg ved Finn Hødnebo. Oslo, Bergen & Tromsø.
- IslDipl = Stefán Karlsson (utg.), 1963: *Íslandske originaldiplomer indtil 1450*. Editiones Arnarnæna, A, 7. Köpenhamn.
- Íslensk orðabók*, 2 uppl. 1983 (red. Árni Böðvarsson); 3 uppl. 2002 (red. Mörður Árnason). Reykjavík.
- Magnússon, Ásgeir Blöndal, 1989/1995: *Íslensk orðsifjabók*. 1 & 2 uppl. [Reykjavík.]
- NGL = *Norges Gamle Love indtil 1387* 1–5. Christiania 1846–1895.
- Ólason, Vésteinn, 1982: *The Traditional Ballads of Iceland. Historical Studies*. Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi: Rit 22. Reykjavík.
- Óskarsson, Veturlíði, 1991: *Låneord i islandske diplomer fra det 15. århundrede*. Københavns Universitet. [Magisteruppsats, icke utg.]
- Óskarsson, Veturlíði 1997: "Tæk orð og miður tæk í Blöndalorðabók". I: *Orð og tunga* 3:25–34.
- Óskarsson, Veturlíði 2000: "Verbet isländskt ské". I: *Scripta Islandica* 50 (1999):31–49.
- Óskarsson, Veturlíði 2003: *Middelnedertyske låneord i islandsk diplomatsprog frem til år 1500*. Bibliotheca Arnarnæna 43. Köpenhamn.
- Pétursson, Einar G. (utg.), 1976: *Miðaldaævintýri þýðd úr ensku*. Stofnun Árna Magnússonar á Íslandi: Rit 11. Reykjavík.

- Rafto, Thorolf, Björn Þorsteinsson, Poul Enemark & Hugo Yrwing, 1958: "Englandshandel". I: *Kulturhistorisk Leksikon for nordisk Middelalder* 3, sp. 658–676.
- Storm, Gustav (utg.), 1888: *Islandske Annaler indtil 1578*. Christiania.
- Westergård-Nielsen, Chr., 1946: *Låneordene i det 16. århundredes trykte islandske litteratur*. Bibliotheca Arnamagnæana 6. Köpenhamn.
- Þorkelsson, Jón, 1888: *Om digtningen på Island i det 15. og 16. århundrede*. Köpenhamn.
- Þorsteinsson, Björn, 1957: "Island". I: *Det nordiske syn på forbindelsen mellem Hansestæderne og Norden. Det Nordiske Historikermøde i Århus 7.–9. august 1957*. 2 tryckning, Aarhus 1972. S. 165–195.
- Þorsteinsson, Björn 1970: *Enska öldin í sögu Íslendinga*. Reykjavík.
- Þorsteinsson, Björn 1975: "Síðasta íslenska sagnaritið á miðöldum". I: *Afmælisrit Björns Sigfússonar*. Reykjavík. S. 47–72.
- Þorsteinsson, Björn 1976: *Tíu þorskastríð 1415–1976*. [Reykjavík].
- Þorsteinsson, Björn 1978: "Stærsti kaupstaður hérlendis á 14. öld". I: Björn Þorsteinsson, *Á fornum slóðum og nýjum. Greinasafn gefið út í tilefni sextugsafmælis höfundar*. Reykjavík. S. 21–28.
- Þorsteinsson, Björn & Guðrún Ása Grímsdóttir 1990: "Enska öldin. Með viðaukum eftir Sigurð Línal". I: *Saga Íslands* 5:3–284. Reykjavík.